

تبیین چالش‌های سرمایه‌گذاری سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌المللی در آمایش و توسعه اقتصادی عرصه‌های مکانی - فضایی (مورد: شهرستان لامرد)

ابراهیم رستگار^{۱*}، سید حسن مطیعی لنگرودی^۲، عبدالرضا رکن الدین افتخاری^۳،
حسن دارابی^۴

۱. فارغ التحصیل دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران
۲. استاد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران
۳. استاد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
۴. استادیار دانشکده محیط زیست دانشگاه تهران

پذیرش: ۹۵/۱۰/۲۵

دریافت: ۹۴/۷/۲۲

چکیده

این پژوهش با هدف شناسایی و طبقه‌بندی انواع چالش‌های (موانع و محدودیت‌ها) سرمایه‌گذاری سرمایه‌های ارسالی مهاجران در آمایش و توسعه اقتصادی سکونت‌گاه‌های شهرستان لامرد است. در این محدوده و بر مبنای پژوهش‌های پیشین نگارندگان کارکرد این جریان سرمایه‌گذاری از یک سو در فعالیت‌های اقتصادی چندان قابل اعتنا نیست و از سوی دیگر این جریان سرمایه‌گذاری از انتظام فضایی و رویکردهای آمایش در نظام برنامه‌ریزی تبعیت نمی‌کند. بر این مبنای مقاله با روش تحقیق کیفی و با بهره‌گیری از نظریه بنیانی در پی شناخت چالش‌های سرمایه‌های ارسالی از دیدگاه جامعه‌ذی‌نفعان با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و نظری از کارشناسان سازمان‌های دولتی و غیردولتی، نخبگان و معتمدان جامعه محلی برآمده است. نتایج حاصل از سه مرحله کدگذاری علمی در نظریه بنیانی بیانگر ۴۶ مفهوم، ۱۷ مقوله گسترده و در نهایت ۲ مقوله هسته‌ای شامل «موانع و محدودیت‌های انگیزشی سرمایه‌گذاری اقتصادی» و «موانع و محدودیت‌های ساختاری-قانونی سرمایه‌گذاری اقتصادی» است. پس از بررسی شرایط علی، پدیده، زمینه، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها هر یک از این مقولات هسته‌ای، پدیده «موانع انگیزشی-ساختاری» به عنوان کانونی‌ترین چالش پیش‌روی سرمایه‌های ارسالی مهاجران در توسعه اقتصادی با رویکرد آمایش در این عرصه مکانی-فضایی معرفی شد.

rastegarebrahim@gmail.com

۱. نویسنده مسئول مکاتبات مقاله:

واژگان کلیدی: جریان سرمایه‌های ارسالی، چالش‌های سرمایه‌گذاری، آمایش اقتصادی، شهرستان لامرد.

مقدمه

امروزه از سرمایه‌های ارسالی^۱ مهاجران بین‌المللی به عنوان یکی از ابعاد مالی و سرمایه‌گذاری در کشورهای در حال توسعه نام می‌برند. براساس آمارهای موجود بانک جهانی در سال ۲۰۱۰ میلادی، مهاجران رسمی بین‌المللی ۳/۲٪ جمعیت جهان و بیش از ۲۱۵٫۸ میلیون نفر مهاجر را شامل می‌شوند (بانک جهانی^۲، ۲۰۱۱: ۱۸).

میزان انتقال سرمایه ارسالی مهاجران به کشورهای مبدأ مهاجرت براساس آمارهای رسمی از ۱۶۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۴ میلادی به ۴۳۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۴ میلادی رسیده است (بانک جهانی، نیوز: ۲۰۱۴؛ بانک جهانی، ۲۰۰۸: xiii؛ بانک جهانی، ۲۰۱۱: vii). این وضعیت موجب شده تا در سال‌های اخیر و در ادبیات پژوهشی مهاجرت بر تأثیر سرمایه‌های ارسالی مهاجران در توسعه جوامع مبدأ مهاجرت تأکید شود. در این نگرش که مهاجران به عنوان قهرمانان توسعه یاد می‌شوند ایده‌هایی در مورد اثرات مثبت مهاجرت در توسعه سطوح محلی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی مطرح می‌شود. بحث سرمایه‌های ارسالی مهاجران به کشورهای مبدأ مهاجرت و نقش آنان در توسعه سرزمین مادری را عنصر کلیدی در این رویکرد جدید می‌دانند (کسل^۳ و دلگادو وایز^۴، ۲۰۰۸: ۳؛ موراتا^۵، ۲۰۰۸: ۲؛ دی هاس، ۲۰۱۰: ۳۸؛ مایامبو^۶ و راتا^۷، ۲۰۰۵: ۷۳؛ آپاریسیو^۸ و مسرگور^۹، ۲۰۰۸: ۲). پژوهش‌های متعددی بر نقش سرمایه‌های ارسالی بر توسعه اقتصادی جوامع مبدأ مهاجرت تأکید دارد. برای نمونه تائو^{۱۰} اثرات بلندمدت سرمایه ارسالی را در رشد اقتصادی از طریق پس‌انداز و سرمایه‌گذاری‌های بخش‌های اقتصادی، و اثرات کوتاه مدت را در تقاضای تجمعی در بخش اقتصادی قابل ملاحظه می‌داند (تائو، ۲۰۰۹: ۶). علاوه‌براین بسیاری از پژوهش‌ها اثرات سرمایه‌های ارسالی را براساس موضوعات و شاخص‌های اقتصادی (ریچارد و آدامز، ۲۰۰۶: ۵۳-۸۰؛ چامی^{۱۱} و همکاران، ۲۰۰۸: ۱-۸۴؛ بوجاس^۱، ۲۰۰۸: ۳-۳۲؛ ۱۹۹۵: درابو^۲ و ایبک^۳،

1. Remittances
2. World bank
3. Castles
4. Delgado wise
5. Murata
6. Maimbo
7. Ratha
8. Aparicio
9. Meseguer
10. Thao
11. chami

۳:۲۰۱۰؛ گیوایانو^۴ و رویز آرانز^۵، ۲۰۰۸؛ تیلور^۶ و نک، ۸۸-۶۵:۱۹۹۹) مورد بررسی قرار داده و تأثیرات اقتصادی سرمایه‌های ارسالی را نشان می‌دهند. در محدوده این پژوهش (شهرستان لامرد) و برمبنای یافته‌های رستگار (۱۳۹۴) و همچنین مطیعی لنگرودی و همکاران (۱۳۹۳) حجم قابل توجهی از جریان سرمایه‌های ارسالی مهاجران در این عرصه فضایی قابل شناسایی است. تحلیل یافته‌های علمی این پژوهش‌ها بیانگر آن است که این جریان سرمایه‌گذاری از یکسو دارای عملکردهای خدماتی و به ویژه احداث مراکز خدمات دینی و مذهبی است که در مواردی فراوانی این نوع خدمات بیشتر از حد استاندارد و نیازهای معرفی شده جامعه محلی است. از سوی دیگر این جریان سرمایه‌گذاری به بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی وارد نمی‌شود و از اصول آمایش و برنامه‌ریزی فضایی تبعیت نکرده است. این شرایط موجب شده تا بارگذاری در سطح عرصه‌های جغرافیایی از عدم تعادل برخوردار باشد و هدر رفت سرمایه را در تعدادی از سکونت‌گاه‌ها به دنبال داشته باشد. این وضعیت می‌تواند ناشی از موانع و محدودیت‌های عمده‌ای باشد که در فرآیند جذب و به‌کارگیری این جریان سرمایه‌گذاری وجود دارد. از این‌رو با عنایت به ماهیت اقتصادی سرمایه‌های ارسالی در سطح بین‌المللی و عدم ورود این جریان سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های اقتصادی و همچنین توزیع نامناسب آن در عرصه‌های فضایی این پژوهش در پی شناخت مهم‌ترین موانع و محدودیت‌های استفاده از سرمایه‌های ارسالی مهاجران در توسعه اقتصادی و توزیع آن بر مبنای اصول برنامه‌ریزی فضایی و آمایش عرصه‌های مکانی-فضایی است. به صورت مشخص این مقاله در پی پاسخ به این پرسش است که مهم‌ترین چالش‌های سرمایه‌های ارسالی مهاجران با رویکرد توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی آمایشی در سکونت‌گاه‌های شهرستان لامرد کدام است؟ این مهم براساس تحلیل جامعه‌ذی‌نفعان و با بهره‌گیری از مدل روش‌شناختی نظریه بنیانی صورت می‌پذیرد.

۲. مبانی نظری پژوهش

پژوهش‌های متعدد به نقش اثرگذار سرمایه‌های ارسالی مهاجران در فرآیند توسعه در سطوح ملی و محلی اشاره دارند؛ پژوهش موراتا^۷ نشان می‌دهد که سرمایه‌های ارسالی مهاجران نقش قابل توجه و کلیدی در اقتصاد کشورهای در حال توسعه و جوامع مبدأ مهاجرت ایفا می‌کند

1. Borjas
2. Drabo
3. Ebeke
4. Giuliano
5. Ruiz-Arranz
6. Taylor
7. Murata

(موراتا، ۲۰۱۱: ۴). اثرات اقتصادی سرمایه‌های ارسالی در مقیاس خرد یا محلی در دو بخش سرمایه‌گذاری‌های مولد و رویکردهای بیمه‌ای قابل بحث است.

۲-۱- سرمایه‌گذاری‌های مولد

یکی از موضوعات کلیدی در ادبیات سرمایه‌های ارسالی، تأثیر و استفاده از این سرمایه‌ها در سرمایه‌گذاری‌های مولد است (کایجاگ^۱، ۲۰۰۸: ۶). در مطالعات پیشین تأکید بسیار می‌شود که سرمایه‌های ارسالی در موارد مصرفی هزینه می‌شود و سهم این سرمایه‌ها در سرمایه‌گذاری‌های تولیدی بسیار پایین است (آگونیا^۲، ۲۰۰۶: ۲۵). در دهه ۱۹۷۰ میلادی به طور کلی این دیدگاه حاکم بود که سرمایه‌های ارسالی مهاجران تا حد زیادی در موارد مصرفی نظیر خانه، غذا، اتومبیل، لباس و دیگر کالاهای مصرفی هزینه می‌شود و سرمایه‌گذاری‌های تولیدی از آن بهره‌ای نمی‌برند (دی‌هاس^۳، ۲۰۰۵: ۱۲۷۴). مطالعات دیگری در سراسر جهان (نتایج مشابهی بیان می‌کند (سدن^۴، ۲۰۰۴: ۴۱۵؛ بانجوکو^۵، ۲۰۰۵: ۲۰؛ هانسن^۶، ۲۰۰۴: ۴). دیدگاه دیگری نیز در مقابل دیدگاه مصرف‌گرا وجود دارد که بر این عقیده است که سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌المللی به عنوان ابزاری برای فراهم کردن سرمایه و پس‌انداز برای اهداف سرمایه‌گذاری است و خانواده‌های مهاجران از این سرمایه‌ها برای تنوع بخشیدن به منابع درآمدی خود با حفظ اطمینان از خطرات ریسک‌پذیر در سرمایه‌گذاری استفاده می‌کنند (سامرز^۷، ۲۰۱۰: ۶۳-۶۴؛ آدامز، ۲۰۰۶: ۷۸). سرمایه‌های ارسالی مهاجران منجر به کاهش محدودیت‌های اعتباری در ایجاد فعالیت‌های کارآفرینی، استفاده در فعالیت‌های نسبتاً تولیدی، ارتقاء سرمایه‌گذاری در بخش خصوصی، بالابردن خود اشتغالی و تأسیس شرکت‌های سرمایه‌بر و همچنین افزایش بهره‌وری کشاورزی و خود اشتغالی در جوامع مبدا مهاجرت شده است (وودراف^۸ و همکاران، ۲۰۰۱: ۱۶۱-۱۶۲؛ یانگ^۹، ۲۰۰۴: ۳؛ گلیتسوس^{۱۰}، ۲۰۰۲: ۷-۸؛ لیون‌لدسما ناد پیراشا^{۱۱}، ۲۰۰۴: ۷۷؛ مک کورمیک^{۱۲} و وهابا^{۱۳}، ۲۰۰۰: ۲۰۰؛ مارا^۱ و همکاران، ۲۰۱۲: ۵؛ میشرآ،

1. Kaijage
2. Agunias
3. de haas
4. seddon
5. banjoko
6. Hansen
7. Samers
8. woodruff
9. yang
10. Glytsos
11. leon-ledesma nad piracha
12. McCormick
13. Whaba

۱۰۴:۲۰۰۵). از سویی تیلور و مورا بر این عقیده است که انتقاد از سرمایه‌های ارسالی مهاجران و عدم به‌کارگیری آن در سرمایه‌گذاری‌های مولد چندان منطقی نیست، زیرا نتایج می‌تواند متأثر از شیوه‌های مدل‌سازی و محدودیت داده‌های آماری باشد. در این شرایط مطلوب‌تر آن است که تفاوت الگوهای رفتاری خانواده‌های مهاجر و خانواده‌های غیرمهاجر بررسی شود (تیلور و مورا، ۲۰۰۶:۳۰). تعدادی از نویسندگان تمایل به استفاده از اصطلاح تولیدی و غیرتولیدی در استفاده از سرمایه‌های ارسالی مهاجران دارند. هاندی‌هاس تمایلی به این طبقه‌بندی ندارد و بر این باور است که هزینه‌های مسکن، بهداشت و درمان، مواد غذایی و مدرسه غیرمولد و غیرتوسعه‌ای است و برعکس این سرمایه زمینه ارتقاء اجتماعی را افزایش می‌دهند و به فرآیند توسعه کمک می‌کند (دی‌هاس، ۲۰۰۵:۱۲۷۴؛ سدن، ۲۰۰۴:۴۱۵). از سویی سرمایه‌های ارسالی در برخی از مناطق در زمینه سرمایه‌گذاری موفق و در برخی از مناطق ناموفق بوده است. چرایی وجود این دوگانگی پاسخ‌های متعددی دارد. در برخی از جوامع شرایط سرمایه‌گذاری مولد فراهم است و در برخی دیگر این شرایط فراهم نیست، از این‌رو سرمایه‌های ارسالی مهاجران دارای نتایج متفاوتی در زمینه سرمایه‌گذاری‌های تولیدی است. درنهایت این‌گونه بیان می‌شود که دلایل پایین بودن سطح سرمایه‌های ارسالی در فعالیت‌های تولیدی می‌تواند به عدم شرایط مساعد برای سرمایه‌گذاری در کشور مبدأ مهاجرت، ماهیت سرمایه‌های ارسالی که اصولاً پول‌هایی با مبالغ کم و پراکنده‌اند، و صاحبان این سرمایه‌ها که بیشتر حرفه‌ای، سرمایه‌گذار و کارآفرین نیست، بازگردد. سیاست افزایش سرمایه‌های ارسالی در فعالیت سرمایه‌گذاری و تولیدی باید براساس ترکیبی از ملاحظات عوامل اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشور دریافت‌کننده تنظیم شود. سیاست‌های کلی اقتصادی، سیاست‌گذاری سرمایه‌های ارسالی مهاجران می‌تواند بخشی از سیاست‌گذاری‌های کلی اقتصاد آن کشور به حساب آید. در برخی از کشورها طیف وسیعی از سیاست‌های اجرایی در ارتباط میان سرمایه‌های ارسالی و توسعه فعالیت‌های سرمایه‌گذاری به منظور تبدیل دریافت‌کنندگان سرمایه‌های ارسالی یا مهاجران بازگشتی به کارآفرینی وجود دارد (تیلور و مورا، ۲۰۰۶:۶؛ راپوپورت آ و دوکیور، ۲۰۰۵:۷۵؛ کایجانگ، ۲۰۰۸:۶۴؛ بوبوا، ۲۰۰۵:۳۰۷؛ دوراند^۶ و همکاران، ۱۹۹۶:۷۴).

-
1. Mara
  2. Mishra
  3. Rapoport
  4. Docquier
  5. Bobova
  6. Durand

۲-۲- رویکردهای بیمه‌ای در سرمایه‌گذاری

رهیافت دیگر در درک اثرات اقتصادی سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌المللی الگوی جدید اقتصادی^۱ نامیده می‌شود. این واژه توسط مسی^۲ و همکاران معرفی شده است، همچنین این اصطلاح میان تمام اقتصاددانان مشترک نیست. در این رهیافت تأکید بر افراد نیست، بلکه بر خانواده یا واحدهای بزرگ‌تر از افراد است. در این دیدگاه به خانواده‌ها و واحدهای بزرگ‌تر از آن اجازه داده می‌شود تا علاوه بر بیشینه‌رساندن درآمد در کاهش ریسک‌پذیری در کار و بازارهای دیگر نیز اقدام کند. در این دیدگاه سرمایه‌های ارسالی مهاجران می‌تواند به عنوان یک صندوق مصون‌ساز برای خانواده‌های مهاجر در برابر تمامی خطرات مانند بیماری و بلایای طبیعی به حساب آید. خانواده‌های مهاجران می‌توانند مانع از افتادن در دام فقر شوند (موراتا، ۲۰۱۱: ۴؛ سامرز، ۲۰۱۰: ۶۳). مسی و همکاران چهار نمونه از اقدامات مهاجران بین‌المللی را در راستای کاهش ریسک‌پذیری جوامع مبدا آنان شناسایی کرده‌اند. این موارد چهارگانه به شرح زیر است.

۱. **بازار بیمه محصولات:** در بسیاری از کشورهای فقیر بیمه محصولات در خصوص محصولات معیوب وجود ندارد. در این مورد وجوه ارسالی مهاجران از طریق ایجاد صندوق‌های مالی این نقش را ایفا می‌کند.

۲. **تضمین بازارهای آینده:** این مورد نیز مشابه بیمه محصولات در کشورهای فقیر و اندک توسعه یافته کمتر وجود دارد. تضمین قیمت کالا عبارت است از بازار کالایی که در آن قیمت ثابت و تحویل آن در آینده تضمین شده است. در این موضوع سرمایه‌گذاران بزرگ هرگونه ضرر و زیان قیمت‌های تضمینی کالاها به پایین‌تر از هزینه‌های تولید را متقبل نمی‌گردند. در این زمینه نیز وجوه ارسالی مهاجران نوسانات قیمت محصول را پوشش می‌دهد.

۳. **بیمه بیکاری:** این نوع بیمه در شرایط بیکاری نقش مهمی را در کاهش خطر ابتلا به بیکاری دارد. در کشورهای فقیر دوباره این مسئله از طریق به‌کارگیری وجوه ارسالی مهاجران پیگیری شده است.

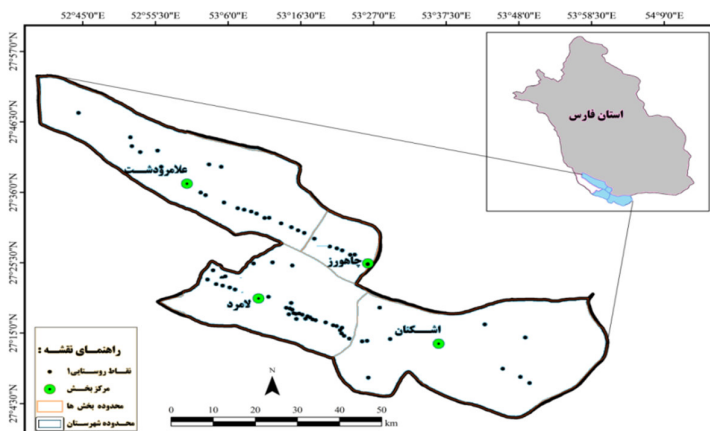
۴. **بازارهای سرمایه:** بازارهای سرمایه به دو صورت تأمین نیازهای سرمایه‌ای خانواده‌های کشاورز و غیرکشاورز مصرف می‌شود. در خانواده‌های کشاورز در تأمین برخی از نیازها از جمله انواع بذر، کود، تجهیزات آبیاری و... در خانواده‌های غیرکشاورز نیز در تأمین مالی آموزش و پرورش اعضاء خانواده یا خرید کالاهای سرمایه‌ای برای فروش دوباره بازارهای محلی و... هزینه می‌شود (سامرز، ۲۰۱۰: ۶۴).

1. New Economics Paradigm

2. Massey

۳. روش‌شناسی

پژوهش کنونی از نظر روش‌شناسی در گروه پژوهش‌های کیفی قرار می‌گیرد. در میان گونه‌های مختلف پژوهش کیفی، روش نظریه بنیانی از جمله روش‌هایی است که پژوهشگران برای شناخت منظم دیدگاه‌ها و ذهنیات درونی افراد در یک موقعیت خاص مورد استفاده قرار می‌دهند. در این روش پژوهشگر با به‌کارگیری روش‌های متعدد و چندگانه اطلاعات و داده‌های کمی و کیفی و همچنین امکان تحلیل‌های دوباره، رفت و برگشتی میان نظریه (تحلیل داده‌ها) و میدان (گردآوری داده‌ها)، که کرسول آن را جریان زیگزاگی می‌نامد، شناخت نظری دقیق‌تری درباره پدیده مورد بررسی فراهم می‌آورد (ازکیا و همکاران، ۲۱:۱۳۹۰). در این پژوهش تحلیل جامعه ذی‌نفعان سرمایه‌های ارسالی با استفاده مدل روش‌شناختی نظریه بنیانی با هدف شناخت انواع دیدگاه‌های آنان در ۵ مرحله عملیاتی شامل طرح تحقیق، گردآوری داده‌ها، تنظیم داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها و در نهایت طراحی و اعتبار مدل پیش‌رفته است. منظور از طرح تحقیق پرسش و محدوده تحقیق است. پرسش اصلی در مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و پرسش‌نامه‌های باز با این محوریت مطرح شده که چالش‌های (موانع و محدودیت‌های) سرمایه‌گذاری سرمایه‌های ارسالی مهاجران در بخش‌های اقتصادی در محدوده پژوهش کدام است. در این پژوهش مهاجران کسانی هستند که در سال‌های دور و نزدیک برای کار به کشورهای حاشیه خلیج فارس مهاجرت کرده‌اند و منابع مالی را با داشتن تعلق مکانی به محدوده پژوهش ارسال می‌کنند. شهرستان لامرد به عنوان محدوده جغرافیای این پژوهش در جنوب استان فارس و در مختصات جغرافیایی ۵۲ درجه و ۳۶ دقیقه و ۵۸ ثانیه تا ۵۴ درجه، ۰ دقیقه ۳۶ ثانیه طول جغرافیایی و ۲۷ درجه ۰۲ دقیقه ۵۵ ثانیه تا ۲۷ درجه و ۵۳ دقیقه و ۳۸ ثانیه عرض شمالی واقع شده است. بر مبنای سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ این شهرستان دارای ۸۳۷۵۵ نفر جمعیت که از این تعداد ۴۳۳۷۸ نفر در سکونت‌گاه‌های روستایی و ۴۰۳۷۷ در ۴ سکونت‌گاه شهری (لامرد، اشکنان، اهل، علامرودشت) سکونت داشته‌اند.

شکل ۱. نقشه موقعیت جغرافیایی شهرستان لامرد

در مرحله دوم بر مبنای دو روش نمونه‌گیری هدفمند و نظری تعداد ۱۸۷ مورد مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و پرسش‌نامه باز از جامعه ذی‌نفعان سرمایه‌های ارسالی با محوریت شناسایی چالش‌های سرمایه‌گذاری این جریان سرمایه‌گذاری در دهه‌های اخیر بوده است. اشباع تئوریک در این روش نمونه‌گیری مورد نظر است. مرحله سوم مرحله تنظیم داده‌هاست. در این مرحله فایل‌های صوتی مصاحبه‌ها و یادداشت‌ها تبدیل به متن شده و در مرحله تجزیه و تحلیل داده‌ها که اصلی‌ترین فرآیند در تئوری بنیانی و مرکز ثقل پژوهش‌های کیفی است، داده‌ها به شکل کدگذاری درآمدند.

جدول ۱. فرآیند نمونه‌گیری و ابزارهای گردآوری اطلاعات از جامعه ذی‌نفعان سرمایه‌های ارسالی

ابزارهای گردآوری اطلاعات			تعداد نمونه (نفر)			جامعه ذی‌نفعان سرمایه‌های ارسالی
سایر	پرسش‌نامه باز	مصاحبه	کل	نظری	هدفمند	
-	-	۲۶	۲۶	۱۴	۱۲	مهاجران
۷	۴۶	۲۳	۷۶	۵۳	۲۳	نمایندگان و کارشناسان سازمان‌های دولتی و مدیران محلی
۱۶	۵۷	۱۲	۸۵	۶۱	۲۴	نخبگان و معتمدان جامعه محلی
۲۳	۱۰۳	۶۱	۱۸۷	۱۲۸	۵۹	مجموع

منبع یافته‌های پژوهش

۴. یافته‌های پژوهش

یافته‌های این پژوهش شامل یافته‌های عمومی و بنیادین است.

۴-۱- یافته‌های عمومی

این بخش از یافته‌ها در برگیرنده مشخصات عمومی جامعه آماری پژوهش است. یافته‌های عمومی شامل میزان تحصیلات و متوسط سن (سال) است. جامعه آماری پژوهش متشکل از ذی‌نفعان سرمایه‌های ارسالی است.

جدول ۲. مشخصات عمومی جامعه ذی‌نفعان سرمایه‌های ارسالی

متوسط سن	مجموع	میزان تحصیلات				جامعه ذی‌نفعان سرمایه‌های ارسالی
		حوزوی	کارشناسی و بالاتر	دیپلم	پایین‌تر از دیپلم	
۵۸	۲۶	۱	۷	۵	۱۳	مهاجران
۴۶	۷۶	۵	۶۲	۹	-	نمایندگان و کارشناسان سازمان‌های دولتی و غیردولتی
۴۱	۸۵	۴	۴۶	۲۲	۱۳	نخبگان و معتمدان جامعه محلی
۴۸,۳	۱۸۷	۱۰	۱۱۵	۳۶	۲۶	مجموع

منبع یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳

۴-۲- یافته‌های بنیادین پژوهش: مراحل کدگذاری علمی

یافته‌های پژوهش در نظریه بنیانی در مرحله تجزیه و تحلیل داده‌ها شکل می‌گیرند. این مرحله شامل سه شکل از کدگذاری باز، محوری و انتخابی است. این مراحل براساس واحدهای اصلی تحلیل در کدگذاری‌ها یعنی مفاهیم، مقوله‌ها و قضایا به پیش می‌روند. داده‌های این پژوهش نیز در این سه مرحله کدگذاری و واحدهای تحلیل آن تجزیه و تحلیل می‌شود.

۴-۲-۱- مرحله کدگذاری باز

کدگذاری باز نخستین مرحله از تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده است. در این مرحله داده‌های مربوط به پدیده مورد مطالعه، که داده‌های خام است، با بررسی دقیق نام‌گذاری و مقوله‌بندی شده‌اند. در این مرحله مجموعاً ۶۴ کد استخراج شده است.

جدول ۳ مفهوم‌سازی داده‌های حاصل از کدگذاری باز

ردیف	مفاهیم	ردیف	مفاهیم
۱	تعدادی از مهاجران سرگردان هستند. زمان انجام کار خیر نیازمند مشاوره هستند. همه که پاک نیستند، سرشان کلاه می‌گذارند.	۵	از طریق آگاهی دادن به صورت تبلیغات گسترده و مستمر با توجه به نیاز شهرستان می‌توان جاذب سرمایه مهاجران بود
۲	نداشتن اطمینان در موفقیت پروژه‌ها یکی از عوامل اصلی در عدم ورود به عرصه‌های اقتصادی است.	۶	تهیه کردن مشخصات و اطلاعات اولیه سرمایه‌گذاری طرح‌های دارای توجیه اقتصادی و فنی و مالی برای مناطق مختلف
۳	نبود موسسه یا اژانس‌های مشاوره سرمایه‌گذاری در سطح منطقه	۷	سرمایه‌دار مانند آهو است اگر جایی امن بود تمایل برای سرمایه‌گذاری دارد.
۴	ساخت مسکن جوانان و تحویل آن به جوانان با موعدهای مشخص	۸	جاهایی که سودهای تضمینی است دولت خودش سرمایه‌گذاری می‌کند و اجازه ورود نمی‌دهد، اما جاهایی که تضمینی در آن نیست می‌گویند سرمایه‌گذار بیاید.
۹	نبود امنیت سرمایه‌گذاری در کشور	۲۲	ترس از نگرش مردم و از بیوگرافی صاحب سرمایه و این‌که این سرمایه از کجا آمده است.
۱۰	کارخانه اشکنان پلاست در اشکنان توسط یک فرد بومی تأسیس شد. به مرحله تولید رسید، اما بازاریابی آن به دلیل عدم حمایت دولت با مشکل مواجه شد. قسط‌های بدهی رسید و به ناچار کارخانه را فروخت و ۴۰ میلیون ضرر کرد.	۲۳	مهاجران ساکن در کشورهای عربی به دلیل تبلیغات در رسانه‌ها از جمله العربیه و الجزیره در مورد سرمایه‌گذاری در ایران و امنیت سرمایه‌گذاری در ایران می‌شود، به آن‌ها القا شده که ایران کشور امنی برای سرمایه‌گذاری نیست و سرمایه‌ها ممکن است مصادره شود.
۱۱	نبود تجارب اطمینان‌بخش در موفقیت پروژه‌ها اقتصادی (با تأکید در بخش بهداشت) یکی از عوامل اصلی در عدم ورود به عرصه‌های اقتصادی است.	۲۴	در ایران برای سرمایه‌گذاری پاسخ‌های متعددی می‌خواهد. باید پاسخ دهید که این سرمایه از کجا آمده است. شاید هم مفسد اقتصادی بشوید. این‌گونه است که سرمایه‌گذار امنیت ندارد.
۱۲	باید به همه پاسخ‌گو بود که سرمایه‌ات را از چه راهی به‌دست آورده‌ای.	۲۵	نبود اعتماد و سوء استفاده سبب ذهنیت منفی در سرمایه‌گذاری می‌شود.
۱۳	برخی مواقع حسادت‌ورزی به نماینده	۲۶	مهاجران خیراندیش بر این نظرند که سرمایه

ایشان را در روستاهای با جمعیت بالاتر سرمایه‌گذاری کنند		خیر و بانی خیر موجب کاهش انگیزه فرد برای سرمایه‌گذاری است. شاید یکی از معایب روستاها و شهرهای کوچک همین است.	
انگیزه کم و ناآشنایی خیرین خارج از کشور و عدم توجیه و راهنمایی نمایندگان بانین خیر در تشویق و ترغیب خیراندیشان در سرمایه‌گذاری در عرصه‌های اقتصادی	۲۷	برخی با خیرین دعوا می‌کنند.	۱۴
اختلاف نظر در حساب بین سرمایه‌گذار و پیمانکار	۲۸	عامل جذب سرمایه‌گذاری مهاجران بیشتر در نحوه ارتباط مدیران محلی با آنان بازمی‌گردد.	۱۵
بی‌مهری مسئولان محلی نسبت به خیرین و سرمایه‌گذاران.	۲۹	تخریب اعتماد بین سرمایه‌گذار موجب کاهش سرمایه‌گذاری است*	۱۶
سرمایه‌گذار به دنبال سود خودش است و هر جا توان سرمایه‌گذاری بالا باشد اقدام می‌کند.	۳۰	سرمایه‌گذاری‌ها در کشورهای دیگر ثبات و منفعت بیشتری دارد	۱۷
تعدادی از مهاجران سرمایه‌گذارهای کلان هستند و در پروژه‌های بزرگ و با منفعت‌های بالا شرکت می‌کنند و پروژه‌های بین‌المللی را هدایت و رصد می‌کنند.	۳۱	در بخش اقتصادی ما مشکل فرهنگی داریم. ما حمایت از سرمایه‌گذار را حمایت از سرمایه‌دار تلقی می‌کنیم. اگر سرمایه‌گذاری صورت نپذیرد سرمایه شکل نمی‌گیرد. سرمایه‌دار باید پول خود را به سرمایه تبدیل کند، این سرمایه پایدار می‌شود.	۱۸
برای این‌که بتوان سرمایه‌های خیرین را وارد بخش‌های اقتصادی کرد باید مدیران بتوانند ارتباط مستمر و محکمی با خیرین برقرار، نیازها را با نمایندگانشان طرح و آن‌ها را توجیه کنند.	۳۲	در امارات یک پزشک عمومی می‌شناختم که با صد هزار درهم کار ساخت و ساز را شروع کرد. الان پس از ۶ سال سرمایه‌ایشان به ۸ میلیارد درهم امارات رسیده است. دولت امارات از ایشان حمایت کرده است*.	۱۹
سرمایه‌گذاری نیازمند حمایت است. سرمایه‌گذار می‌گوید شما تعهد می‌کنید که جنس به فروش برسد؟ کسی تضمین نمی‌کند.*	۳۳	سیاست‌های مدیران محلی در جذب و هدایت هرگونه سرمایه‌گذاری بسیار مهم است.	۲۰
جذب سرمایه‌گذار باید با تدابیر جذبی صورت پذیرد. باید اجازه داد تا سرمایه در شهر حفظ شود.	۳۴	بی‌مهری برخی از مدیران در قبال خواسته‌های خیرین	۲۱
بخش دولتی باید زمینه رفع نیازهای ما و دیگر مهاجران برای فعالیت را فراهم آورد.	۴۹	مدیران باید کمک کنند تا زمینه سرمایه‌گذاری برای مسائل اشتغال و اوقات فراغت جوانان از طریق خیرین و مهاجران بیشتر مهیا باشد.	۳۵
نخستین شرط برای بازگشت آن‌ها فراهم آوردن شرایط مناسب در فضای کسب و کار برای	۵۰	زمانی یک پروژه داشتیم به خیراندیش گفتمیم با ۵۰۰ میلیون انجام می‌شود. الان	۳۶

سرمایه‌گذاران داخلی است. وقتی آن‌ها شاهد بسته بودن دست و پای فعالان اقتصادی داخل ایران هستند و این‌که گرفتاری و دردسر دارند، بسیاری از آنها قصد مهاجرت دارند، برای بازگشت دچار تردید می‌شوند.		۸۰۰ میلیون هزینه کرده و فقط ۵۰ درصد کار پیش‌رفته است. نرخ تورم هم در این زمینه تأثیرگذار بوده است. خیرین (مهاجران) چون ساکن کشورهای حاشیه خلیج فارس هستند دارای تورم کنترل شده‌اند و گاهی این مسائل گرفتاری‌های خاص خودش را ایجاد می‌کند.	
مسائل و رکود اقتصاد جهانی سبب کم شدن سرمایه خیرین شده است.	۵۱	اعتماد کمتر سرمایه‌گذار از شرایط سرمایه‌گذاری و پیش‌شرط‌های آن	۳۷
تعدادی از خیرین کارهای اقتصادی را وظیفه دولت می‌دانند.	۵۲	نبود ثبات اقتصادی در اقتصاد ایران	۳۸
سرمایه‌گذار نیازمند امنیت اقتصادی است.	۵۳	قوانین متأسفانه در برخی موارد با محدودیت‌هایی همراه است و مانع سرمایه‌گذاری می‌شود.	۳۹
ابتدا باید ساختارها را درست کرد. قوانین دست و پاگیر حل شود.	۵۴	همکاری کم مدیران در فعالیتهای اقتصادی و پروژه‌هایی که می‌تواند اشتغال ایجاد کند.	۴۰
من با مهاجری در ارتباط هستم که چندین میلیارد سپرده کرده و عواید آن را برداشت می‌کند. زمانی پیشنهاد می‌شود که بیاید مبلغی را صرف اشتغال‌زایی کنیم، می‌گوید ایرادی نیست من مبلغی به شما می‌دهم شما بروید منابع طبیعی، دارایی، آب و برق و زیرساخت‌ها رو آماده کنید تا بیایم سرمایه‌گذاری کنیم. من نوعی باید فقط یک ماه دوندگی کنم تا یک زمین از منابع طبیعی آزاد کنم.	۵۵	واقعیت امر این است که سرمایه‌گذارانی هستند که تمایل به سرمایه‌گذاری دارند، ولی همگی می‌گویند که ما امنیت سرمایه‌گذاری نداریم، چند میلیارد ما می‌دهیم شما مقدمات و تضمین فروش را برای ما انجام دهید.	۴۱
دردسره‌های اداری در فعالیتهای اقتصادی بسیار است.	۵۶	تأخیر در اجرای پروژه‌ها به دلیل بروکراسی اداری	۴۲
مشکلات و معضلات دست و پاگیر اداری	۵۷	ایجاد فضاها و مجتمع‌های صنایع کارگاهی جهت فراهم کردن زمینه ایجاد اشتغال و حل مشکل بیکاری.	۴۳
با توجه به عدم وجود شغل ثابت در روستا و بیکاری فصلی کشاورزان به مشاغل تکمیل‌کننده نیاز است.	۵۸	روان‌سازی قوانین و مقررات در زمینه سرمایه‌گذاری	۴۴
تغییر پی‌درپی قوانین و مقررات مربوطه و ایجاد سردرگمی در این پروژه‌ها	۵۹	این به اوضاع و احوال سیاسی، امنیتی و اقتصادی کشور بازمی‌گردد. باید به سرمایه‌گذار اجازه داد که سرمایه‌گذاری کند و دولت از ایشان نیز حمایت کند.	۴۵
برای بازگشت سرمایه‌گذاران ایرانی و جذب	۶۰	مسائل سیاسی ملی و سنگ‌اندازی برخی	۴۶

از افراد مانع جذب سرمایه است.		سرمایه‌گذاران خارجی باید شرایط را برای بهبود فضای کسب و کار مهیا کرد.
۴۷	۶۱	تسهیل در صدور مجوزها
۴۸	۶۲	ناآشنایی مهاجران سرمایه‌گذار با منطقه و پتانسیل‌های آن

منبع یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳

۴-۲-۲- مرحله کدگذاری محوری

در مرحله کدگذاری محوری داده‌هایی که در کدگذاری باز تبدیل به مفاهیم و مقوله شده‌اند با شیوه جدیدی به یکدیگر پیوستند تا پیوند یک مقوله و مقولات فرعی‌اش برقرار شود. فرایند کدگذاری محوری با استفاده از یک الگوواره صورت می‌گیرد که متضمن شرایط علی، پدیده، زمینه، شرایط مداخله‌گر راهبردهای عمل/ تعامل و پیامدهاست. در این مرحله قضا یا شکل می‌گیرند که سومین عنصر نظریه بنیانی است. قضا یا در برگیرنده روابط مفهومی است و نشان از روابط تعمیم‌یافته بین مقوله‌ای مشخص و مفاهیم آن، یا رابطه بین مقوله‌های ناپیوسته دارند. در پژوهش کنونی با تجزیه و تحلیل داده‌ها و مفاهیم موجود، ۲۵ خرده طبقات مفهومی شناسایی شد. حاصل این خرده طبقات ۱۷ طبقه گسترده است.

جدول ۴. مقولات گسترده و خرده طبقات حاصل از کدگذاری محوری

خرده طبقات	مقولات گسترده
نبود مشاوره در فعالیت‌های اقتصادی	شرایط عدم اطمینان در فعالیت اقتصادی (در جامعه
سودجویی و انحصار اقتصاد دولتی	مبداء)
حمایت کمتر دولت پس از مرحله تولید در سرمایه‌گذاری	بی‌اعتمادی سرمایه‌گذار به دولت
وجود نگرش‌های منفی در سرمایه‌گذاری اقتصاد دولتی	
تبلیغات ضد سرمایه‌گذاری رسانه‌های خارجی نسبت به سرمایه‌گذاری در ایران	تبلیغات برون مرزی ضد سرمایه‌گذاری یا فضای نااطمینان خارجی‌ان به فضای کسب و کار
نبودتجارب موفق در اطمینان‌بخشی مهاجران به انجام پروژه‌های اقتصادی	نبود تضمین در فعالیت‌های اقتصادی
تفتیش مردم از صاحب سرمایه	ترس از تفتیش و حسادت جامعه
حسادت نسبت به سرمایه‌گذار	
ارتباط کمتر فرزندان مهاجران با موطن پدری	کاهش ارتباط‌های انگیزشی
کاهش فضای ارتباطی مدیران و با خیران	
تعامل نامناسب با سرمایه‌گذار	انگیزه‌زدایی در سرمایه‌گذار

	نبود شفافیت در اجرای پروژه‌ها از طرف پیمانکار
	موانع فرهنگی سرمایه‌گذاری
موانع موجود در مدیریت و سیاست‌گذاری‌های ملی-محلی	شرایط دوگانه اجرایی و اقتصادی کشورهای مبدا و مقصد سرمایه
تفاوت‌های سود سرمایه‌گذاری (مکانی-فضایی)	تفاوت‌های سود و منفعت سرمایه‌گذاری در دو جامعه مبدا و مقصد مهاجرت
تفاوت‌های حمایتی از سرمایه‌گذار در کشور مبدا و مقصد مهاجرت	مقایسه حمایت واقعی دولت از سرمایه‌گذار و سرمایه‌گذاری
بی‌توجهی به الزام‌های سیاست‌گذاری اجرایی در مدیریت جذب سرمایه	ضعف سیاست‌ها و رویکردهای جذب سرمایه‌گذار از طرف مدیران محلی
	نبودهمراهی مدیران بخش دولتی در سرمایه‌گذاری اقتصادی
موانع امنیت سرمایه‌گذاری	مقوله امنیت در سرمایه‌گذاری و تضمین سرمایه‌گذاری
ضعف قوانین و بروکراسی اداری	بروکراسی اداری در فعالیتهای اقتصادی
	موانع قانونی سرمایه‌گذاری
مسائل جهانی	رکود اقتصاد جهانی
مسائل سیاسی	مسائل سیاسی ملی و منطقه‌ای
تفاوت‌های ایدئولوژیک	تفاوت‌های ایدئولوژیکی جامعه مبدا و مقصد مهاجرت
محدودیت‌های اقتصاد دولتی	نگرش دولتی به سرمایه‌گذاری

منبع یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳

۴-۲-۳- مرحله کد گذاری انتخابی

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل مقولات گسترده، استخراج ۲ مقوله هسته‌ای شامل موانع انگیزشی سرمایه‌گذاری اقتصادی و موانع ساختاری- قانونی سرمایه‌گذاری اقتصادی است. جدول ۵ نمود مقولات در کدگذاری انتخابی را نشان می‌دهد. در این مرحله و پس از شناسایی مقولات هسته‌ای، روایت توصیفی از پدیده مرکزی ارائه می‌شود. تحلیل مقولات هسته‌ای در راستای شناسایی پدیده مرکزی است.

جدول ۵. نمود مقولات در کدگذاری انتخاب

مقولات هسته‌ای	مقولات گسترده
موانع انگیزشی سرمایه‌گذاری اقتصادی	شرایط عدم اطمینان در فعالیت اقتصادی (در جامعه مبدا)
	بی‌اعتمادی سرمایه‌گذار به دولت
	تبلیغات برون مرزی ضد سرمایه‌گذاری
	فعالیت‌های اقتصادی با منفعت‌های تضمینی (جامعه مقصد مهاجرت)
	ترس از تفتیش و حسادت جامعه
	کاهش ارتباط‌های انگیزشی با جامعه مبدا مهاجرت
	انگیزه‌زدایی سرمایه‌گذار

موانع ساختاری- قانونی سرمایه‌گذاری اقتصادی	تفاوت‌های ایدئولوژیک (برخوردهای سیاسی- قانونی در جامعه مبدا ارسال)
	موانع موجود در مدیریت و سیاست‌گذاری‌های ملی- محلی
	تفاوت‌های سود سرمایه‌گذاری (مکانی- فضایی)
	تفاوت‌های حمایتی از سرمایه‌گذار در کشور مبدا و مقصد مهاجرت
	کم‌توجهی به الزام‌های سیاست‌گذاری اجرایی در مدیریت جذب سرمایه
	موانع امنیت سرمایه‌گذاری
	ضعف قوانین و بروکراسی اداری
	مسائل جهانی
	مسائل سیاسی
	محدودیت‌های اقتصاد دولتی

منبع یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳

روایت توصیفی پس از شناسایی مقولات هسته‌ای و در پی دستیابی به پدیده مرکزی آغاز شد. این روایت توصیفی که به آن داستان گفته می‌شود در این پژوهش سه بخشی است و بر مبنای آن پدیده مرکزی شناسایی و مفهوم‌سازی می‌شود. از این رو ایجاد خط سیر داستانی فعالیت اصلی این مرحله از تحلیل است که همه طبقات را دارد.

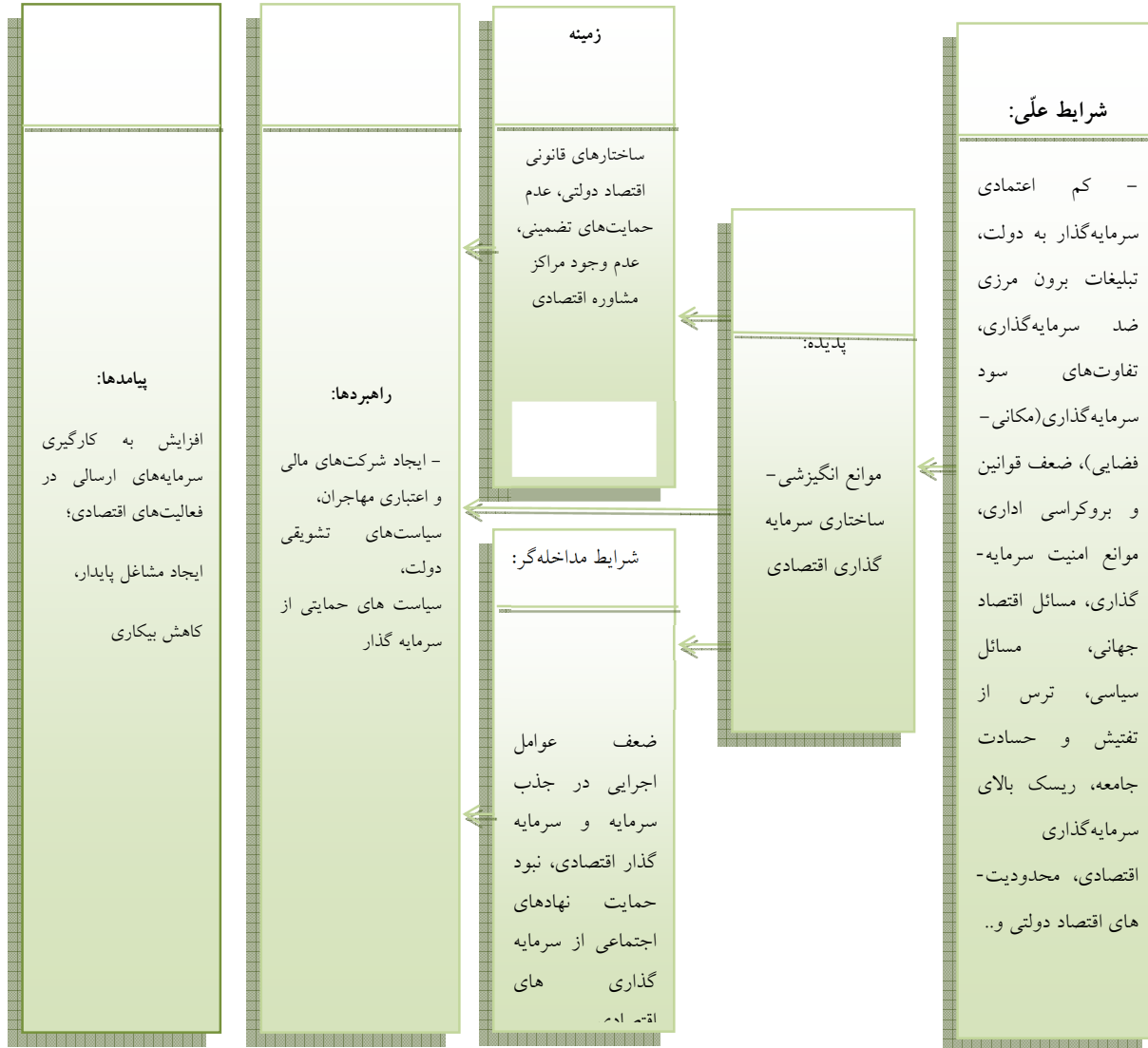
۴-۳- مروری بر خط سیر داستان تحقیق و ارائه الگوواره قانونی پژوهش

یکی از مسائلی که پژوهشگران را بر آن داشت تا به انجام این بخش از پژوهش مبادرت ورزند، شناسایی موانع و محدودیت‌های سرمایه‌های ارسالی مهاجران در توسعه اقتصادی عرصه‌های مکانی- فضایی محدوده مورد پژوهش (سکونت‌گاه‌های شهرستان لامرد) بود. مطالعات پیشین پژوهشگران (رستگار، ۱۳۹۴ و مطیعی لنگرودی و همکاران ۱۳۹۳) و همچنین پیمایش‌های اولیه از فرآیند سرمایه‌های ارسالی مهاجران در محدوده پژوهش حاکی از آن است که سرمایه‌های ارسالی کمتر منجر به تقویت کارکردهای اقتصادی شده است. برای شناخت از این‌که چرا یک پدیده اقتصادی (سرمایه‌های ارسالی مهاجران) در عرصه‌های فضایی دارای چنین عملکردی است و در این فرآیند چه موانع و محدودیت برای به‌کارگیری این جریان سرمایه در عوامل توسعه اقتصادی وجود دارد، از تحلیل جامعه‌ذی‌نفعان استفاده شد. بر مبنای تعریف علمی از ذینفع و یافته‌های اولیه پژوهش، سرمایه‌های ارسالی مهاجران دارای سه طیف ذینفع مهاجران به عنوان عوامل ارسال‌کننده، سازمان‌های دولتی، مدیران جامعه محلی به عنوان دریافت‌کنندگان سرمایه‌های ارسالی و نخبگان و معتمدان جامعه محلی به عنوان تأثیرگذارترین افراد جامعه محلی شناسایی شده است. اطلاعات و داده‌های حاصل از مجموع ابزارهای گردآوری اطلاعات و فرآیند تجزیه و تحلیل آن بر مبنای کدگذاری‌های علمی

ابراهیم رستگار و همکاران ..... تبیین چالش‌های سرمایه‌گذاری سرمایه‌های ارسالی....

استخراج دو مقوله هسته‌ای «موانع انگیزشی سرمایه‌گذاری اقتصادی» و «موانع ساختاری- قانونی سرمایه‌گذاری اقتصادی» است. این دو مقوله هسته‌ای مجموعاً از ۱۷ مقوله گسترده حاصل شده‌اند. وجود موانع اقتصادی حلقه پیونددهنده این دو مقوله هسته‌ای است که می‌تواند آن را موانع انگیزشی- ساختاری نامید. این پدیده براساس شرایط علی، زمینه، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدهای خاص خود مدل کانونی پژوهش را شکل می‌دهد.

شکل ۲. مدل کانونی پژوهش

منبع ترسیم بر مبنای یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳

۵. نتیجه‌گیری

سرمایه‌های ارسالی مهاجران به عنوان یکی از ابزارهای توسعه در جوامع مبدا مهاجرت مطرح است. شهرستان لامرد در جنوب استان فارس به عنوان یک عرصه مکانی- فضایی از این پتانسیل سرمایه‌گذاری بهره‌مند است. انواع موانع و محدودیت‌ها در مقیاس‌های مختلف بین‌المللی، ملی و محلی می‌توانند نظام عملکردی هر یک از جریان‌های سرمایه‌گذاری و از جمله سرمایه‌های ارسالی مهاجران را متأثر سازند. این پژوهش با روش تحقیق کیفی و با استفاده از نظریه بنیانی در صدد تبیین موانع و محدودیت‌های سرمایه‌گذاری جریان سرمایه‌های ارسالی مهاجران در عوامل توسعه اقتصادی محدوده پژوهش با رویکرد تحلیل جامعه‌ذی‌نفعان این سرمایه‌هاست. بر مبنای نتایج پژوهش پدیده «موانع انگیزشی- ساختاری سرمایه‌گذاری اقتصادی» به عنوان پدیده مرکزی یا کانونی پژوهش استخراج شد. این پدیده بیانگر درون‌مایه تمامی دیدگاه‌های حاصل شده از جامعه ذی‌نفعان در موضوع مورد بررسی است. شرایط علی این پدیده از چندین عامل متأثر است که به طور خلاصه در مقولات هسته‌ای پژوهش نهفته است. مهم‌ترین شرایط علی این پدیده را شامل عدم اعتماد سرمایه‌گذار به دولت، تبلیغات برون‌مرزی ضد سرمایه‌گذاری، تفاوت‌های سود سرمایه‌گذاری (مکانی- فضایی)، ضعف قوانین و بروکراسی اداری، موانع امنیت سرمایه‌گذاری، مسائل اقتصاد جهانی، مسائل سیاسی، ترس از تفتیش و حسادت جامعه، ریسک بالای سرمایه‌گذاری اقتصادی، محدودیت‌های اقتصاد دولتی است. ضعف عوامل اجرایی در جذب سرمایه و سرمایه‌گذار اقتصادی، عدم حمایت نهادهای اجتماعی از سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی از مهم‌ترین شرایط مداخله‌گر و ساختارهای قانونی اقتصاد دولتی، عدم حمایت‌های تضمینی، عدم وجود مراکز مشاوره اقتصادی زمینه‌ساز این پدیده شناسایی شده است. راهبردهای مؤثر در این پدیده شامل ایجاد شرکت‌های مالی و اعتباری مهاجران، سیاست‌های تشویقی دولت، سیاست‌های حمایتی از سرمایه‌گذار و همچنین پیامدهای تأثیرگذار آن می‌تواند شامل افزایش به‌کارگیری سرمایه‌های ارسالی در فعالیت‌های اقتصادی، ایجاد مشاغل پایدار و کاهش بیکاری در عرصه‌های مکانی- فضایی باشد. در این ارتباط پژوهشگران دلایل متعددی در راستای عدم به‌کارگیری سرمایه‌های ارسالی در بخش‌های اقتصادی و تولیدی معرفی کرده‌اند. برای نمونه تیلور و مورا^۱ (۲۰۰۶) به عدم شرایط سرمایه‌گذاری مولد در جامعه مبدا مهاجرت؛ راپوپورت و دکوئیر^۲ (۲۰۰۵) به نابرابری‌های موجود در دو جامعه مبدا و مقصد و همچنین شرایط ساختاری جامعه مبدا؛ آگوناس^۳ (۲۰۰۶) به تفاوت‌های جنسیتی در سرمایه‌گذاری اقتصادی و تولیدی (سه‌م بیشتر زنان در

1. Taylor and mora,
2. Rapoport and docquier
3. Agunias

منطقه کارائیب)، کایجانگ^۴ (۲۰۰۸) به عدم شرایط مساعد برای سرمایه‌گذاری در کشور مبداء مهاجرت، ماهیت سرمایه‌های ارسالی (پول‌هایی با مبالغ کم و پراکنده)، غیرحرفه‌ای و کارآفرین نبودن صاحبان سرمایه؛ بوبوا^۵ (۲۰۰۵) به طیف وسیعی از سیاست‌های اجرایی در به‌کارگیری سرمایه‌های ارسالی در فعالیت‌های کارآفرینی یا عدم آن در جوامع مبداء مهاجرت و همچنین دیوران^۶ (۱۹۹۶) به تفاوت‌های ساختاری موجود در جوامع مبداء مهاجرت (وجود تعاونی‌های تولیدی) اشاره می‌کند. نتایج این پژوهش و معرفی پدیده موانع انگیزشی- ساختاری سرمایه‌گذاری اقتصادی نیز هم‌راستا با نتایج دیگر پژوهشگران است. این شرایط ساختاری متأثر از سطوح برنامه‌ریزی و شرایط ساختاری و انگیزشی در مقیاس‌های بین‌المللی، ملی و محلی است. به نظر می‌رسد درک ساختاری و انگیزشی سرمایه‌گذاری برای بهره‌گیری از این توان سرمایه‌گذاری از اولویت بالایی برخوردار باشد. با استناد به یافته‌های پژوهش و نتایج پژوهش‌های پیشین نگارندگان چند پیشنهاد کاربردی اثربخش قابل ارائه است. نخست توزیع سرمایه‌های ارسالی نیازمند به‌کارگیری اصول برنامه‌ریزی فضایی و آمایش سرزمین است. این مهم با درک شرایط ساختاری حاکم بر سرمایه‌های ارسالی و از طریق ایجاد یک نهاد مدیریتی با رویکرد ارزیابی، نظارت و معرفی عرصه‌های فضایی مطلوب برای سرمایه‌گذاری پیشنهاد می‌شود. پیشنهاد کاربردی و اساسی دوم زمینه‌های جذب سرمایه‌گذاری مهاجران با ترفیع موانع ساختاری در قالب فعالیت‌های اقتصادی و از طریق همان نهاد مدیریتی پیشنهاد شده به عنوان اولویت‌های توسعه در هر عرصه مکانی- فضایی پیگیری و دنبال شود.

---

4. Kaijage
5. bobeva
6. Durand

۶. کتاب‌شناسی

- ازکیاء، مصطفی، حسین ایمانی جاجرمی و زهرا فرضی‌زاده‌میاندهی، روش‌های کاربردی: تحقیق کاربرد نظریه بنیانی، انتشارات کیهان، تهران، ۱۳۹۰.
- رستگار، ابراهیم، «تبیین فرآیند سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌المللی در توسعه اقتصادی سکونت‌گاه‌های روستایی (مورد: شهرستان لامرد)»، رساله دکتری، دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا، گروه جغرافیای انسانی، ۱۳۹۴.
- رستگار، ابراهیم، سید حسن مطیعی‌لنگرودی، فضیله دادورخانی، حسن‌علی فرجی‌سبکبار و حسن دارابی، «تبیین انگیزه‌های مهاجران بین‌المللی از ارسال سرمایه‌های مالی با استفاده از نظریه بنیانی (مطالعه موردی: شهرستان لامرد)»، پژوهش‌های روستایی، دوره ۶، شماره ۳، پاییز، صفحات ۶۱۳-۶۳۴، ۱۳۹۴.
- مطیعی‌لنگرودی، سید حسن، فضیله دادورخانی، حسن‌علی فرجی‌سبکبار، حسن دارابی و ابراهیم رستگار، «میزان توان و توزیع فضایی سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌الملل در بخش بهداشت و درمان (مطالعه موردی: سکونت‌گاه‌های روستایی شهرستان لامرد)»، مجله برنامه‌ریزی منطقه‌ای مرودشت، دوره چهارم، شماره ۱۳، بهار، صفحات ۱۰۱-۸۷، ۱۳۹۳.
- Adams, J.r., Remittances, "Poverty, and Investment in Guatemala, In International Migration, Remittances, and the Brain Drain", edited by Çağlar Özden and Maurice Schiff (Washington, DC: *The World Bank*; New York: Palgrave Macmillan, 53-80, 2006.
- Agunias, D.R., REMITTANCES AND DEVELOPMENT:Trends, Impacts, and Policy Options (A Review of the Literature), Migration Policy Institute, Washington DC.
- Aparicio, j.F., Covadonga, M., *Collective Remittances and the State: The 3x1 Program in Mexican Municipalities. CIDE*, Mexico, August 20, 2008.
- Banjoko, T., *African Diaspora: Survey on Investment (London: Africa Recruit), Business & International Affairs*, the George Washington University, 2005.
- Bobeva, D., "Turning Remittances into Investment", in: *Migration, Remittances and Development*, OECD, Paris, 2005.
- Borjas, G. J., "The Economic Benefits from Immigration", *Economic Perspectives*, 9 (2):3-32, 1995.

- Castles, S. and Delgado Wise, R., "Introduction". *Migration and Development: Perspectives from the South*, Editors: Stephen Castles and Raúl Delgado Wise. International Organization for Migration (IOM), 2008.
- Chami, R., Barajas, A., Cosimano, T., Fullenkamp, C., Gapen, M. and Montiel, P., "Macroeconomic Consequences of Remittances", IMF Occasional Paper No: 259 Washington DC, 2008.
- De Haas, H., "International Migration, Remittances and Development: Myths and Fact", *Third World Quarterly* 26, No. 8, December, pp1269-1284., 2008.
- De Haas, H., "Migration and development: a theoretical perspective", *International Migration Review*, Vol. 44, No. 1, pp. 1-38, 2010.
- Drabo, A., Ebeke C., Remittances, Public Health Spending and Foreign Aid in the Access to Health Care Services in Developing Countries." *Working Paper E4*, Central Extension Resources, 2010.
- Durand, J., Kandel, W. Parrado, E.A. Massey, D.S., "International Migration and Development in Mexican Communities," *Demography*, 33, No. 2, 1996.
- Glytsos, N. P., "A Macroeconometric Model of the Effects of Migrant Remittances in Mediterranean Countries." In *Human Capital: Population Economics in the Middle East*, ed. Ismail Abdel-Hamid Sirageldin, 2002.
- Gupta, S., Pattillo, C., Wagh, S.; "Impact of remittances on poverty and financial development in Sub-Saharan Africa", *World Development*, Vol. 37, No. 1, pp. 104-115, 2009.
- Hansen, P., "Migrant Remittances as a Development Tool: The Case of Somaliland," *Working Paper*, No. 2004/15, (Copenhagen: Danish Institute for International Studies.), 2004.
- Kaijage, J.N., *the Impacts of International Remittances on Receiving Countries at the Micro and Macro Level and Policy Options for Increasing Remittance Effectiveness: Reviewing the Literature*, Maastricht University. Master Thesis Supervisor Melissa Siegel Maastricht Graduate School of Governance, 2008.

- Leon-Ledesma, M., Piracha, M., International Migration and the Role of Remittances in Eastern Europe, *International Migration* 42, No. 4 (October), pp: 65-83, 2004.
- Maimbo S.M., Ratha. D., Remittances Development Impact and Future prospects, *World Bank*, 2005.
- Mara, I., Narazani, E., Saban, N., Stojilovska, A., Yusufi, I., Zuber. S., *Analysis of Literature on the Effects of Remittances on Education and Health of Family Members Left Behind*, Regional Research Promotion programme/ western Balkans, 2012.
- Massey, D. S., *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium*, Oxford: Clarendon Press. pp. 28-29, 1998.
- McCormick, B., Wahba, J.; "Return International Migration and Geographical Inequality: The Case of Egypt," *Research Paper*, No. 2004/7 World Institute for Development Economics Research, 2004.
- Mishra, P., "Macroeconomic Impact of Remittances in the Caribbean." *Unpublished Paper (International Monetary Fund, Washington, DC)*, 2005.
- Murata, A., *Effects of Remittances on Household Expenditure Inequality and Education Expenditures: Evidence from the Philippines*, University of Sussex, DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY, 2011.
- Rapoport, H., Docquier, F., "the Economics of Migrants' Remittances", *IZA Discussion Paper*, No. 1531 (Bonn, Germany: Institute for the Study of Labor, March), 2005.
- Richard, H., Adams, J.r., "Remittances, Poverty, and Investment in Guatemala", *In International Migration, Remittances, and the Brain Drain*, edited by Çağlar Özden and Maurice Schiff (Washington, DC: The World Bank; New York: Palgrave Macmillan, pp. 53-80, 2006.
- Samers, M., *Migration*, First published by Routledge, 2010.
- Seddon, D., "South Asian Remittances: Implications for Development", *Contemporary South Asia* 13, No.4, pp: 403-420, 2004.

- Taylor, J.E., Mora, J., “Does Migration Reshape Expenditures in Rural Households? Evidence from Mexico”, *World Bank Policy Research Working Paper*, No. 3842 (Washington, DC: The World Bank, February, 2006).
- Thao, N. M., *Migration, remittances and economic development: Case of Vietnam*, 2009.
- Woodruff, C. Zenteno, R., “Remittances and Microenterprises in Mexico. University of California at San Diego”, *Graduate School of International Relations and Pacific Studies Working Paper*, 2001.
- World Bank, *Migration and Remittances Fact book* (2nd Edition ed.). Washington: The World Bank, 2011.
- *World Bank*, “Remittances to developing countries to stay robust this year, despite increased deportations of migrant workers, says WB” available the <http://www.worldbank.org/en/news/press-release>, 2014.
- Yang, D., “International Migration, Human Capital, and Entrepreneurship: Evidence from Philippine Migrants’ Exchange Rate Shocks”, *World Bank Policy Research Working Paper*, No.3578, 2005.